

DOLENJSKI RAZGLEDI

V tej številki sodelujejo:
Karel Bačer
Jani Bevk
Evgen Cestnik
Jože Dular
Jasna Ignjatič
Avgust Gregorčič
Brane Koncilja
Marjanca Kočevar
Asta Malavašič
Maja Malavašič
Milan Markelj
Janez Pungartnik
Fani Požek
Ivan Škofljanec
Jožica Teppey
Ivo Umek
Ivan Zoran

Prva letošnja številka Dolenjskih razgledov prihaja v znamenju treh velikih zvezd stalnic, ki so letos zasijale na slovenskem literarnem nebu še posebno svetlo. Prva in najsvetlejša je oče slovenske knjige Primož Trubar, katerega 400-letnico smrti praznujemo letos in je zato vse leto proglašeno za Tubarjevo, druga je pesnik France Prešeren, katerega obletnico smrti bomo praznovali čez dva dni kot slovenski kulturni praznik, tretja pa je pesnik Dragotin Kette, katerega 110. obletnice rojstva smo se spomnili 19. januarja. Tem obletnicam primerno smo zasnovali to številko, ki smo jo vsebinsko posvetili knjižničarstvu in literarni ustvarjalnosti dolenjskih avtorjev.

Dolenjske razglede urejajo:
Jože Dular
Vida Češnjegar-Fritz
Marjanca Kočevar
Milan Markelj
Drago Rustja
Jože Simčič
Jože Škufca
Ivan Zoran

PRIMOŽ TRUBAR, lesorez J. Lederleina iz leta 1578.

Živa priča duha

(Ob 40-letnici Študijske knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu)

Ugledni znanstveniki in kulturni delavci, med njimi neredki slavni pisatelji in drugi priznani umetniki, so bili po ogledu Študijske knjižnice Mirana Jarca nadvse prijetno presenečeni in tega nikakor niso skrivali. Svoja občutja in misli, dostikrat prav slikovite, so zapisali v knjigo vtisov, nekateri celo večkrat, ob vsakokratnem obisku. Vse je prevzelo izjemno bogastvo, ki ga je ta novomeška ustanova zbrala v nekaj desetletjih. Prenekateri od znamenitih gostov prav gotovo ni pričakoval, da mu bodo v njej lahko toliko pokazali. Zato ne presenečajo njihove visoke misli ob srečanju s tolikšnim številom najrazličnejših knjig in redkosti, ki jih hranijo v Novem mestu. Če so zapisali, da je Študijska knjižnica Mirana Jarca duhovna oaza Dolenjske ali da je ta knjižnica prava živa priča slovenskega duha, so to mislili povsem iskreno, brez pretiravanja. Navsezadnje knjižnica tako priznanja tudi zasluži.

Novomeško študijsko knjižnico so ustanovili z odredbo slovenskega ministrstva za prosveto o oblikovanju študijskih knjižnic za celjsko, mariborsko in novomeško okrožje. Delovati je začela 8. februarja 1946, na Prešernov dan tisto leto. Zda za njo tako rekoč celih štirideset let dela in razvoja, letošnje leto pa jubilejno. Visoko obletnico bo knjižnica seveda obeležila, čeprav bolj skromno oziroma v okviru možnosti. Jeseni bodo izdali brošuro, kjer bo moč prebrati podrobnosti iz njenega delovanja ves ta čas. Dejstvo je, da je bila dejavnost te knjižnice odvisna tako od zakonodaje kot od domačih razmer. To je za knjižničarje pomnilo svetle, še več pa temnih trenutkov.

Kaj torej sestavlja štiridesetletno zgodovino Študijske knjižnice Mirana Jarca, kateri so glavni mejniki v njenem delovanju? Kako in zakaj se je vse skupaj začelo?

Upravnica prof. Nataša Petrov pravi: »Že po času nastanka lahko sklepamo, da so študijske knjižnice na Slovenskem, tudi naša, ena najpomembnejših pridobitev prvega povojnega obdobja, če že ne samega narodnoosvobodilnega boja. Pobudo zanje so dali

znanstveni delavci, ki niso živeli v Ljubljani, ampak v raznih krajih po Sloveniji, in so za svoje delo potrebovali knjižnice, ki bi imele kar največ strokovne, znanstvene literature. Tedaj pa so delovale tudi že najrazličnejše javne knjižnice za vse prebivalstvo. Te so vodili priučeni, nepoklicni knjižničarji, medtem ko je bilo za študijske knjižnice določeno, da jih morajo voditi strokovno usposobljeni delavci.

Dvojnost, ki je postala zelo

očitna, je trajala do leta 1961, ko smo dobili zakon o knjižnicah. Zakon je obojim knjižnicam nalagal, da morajo postati čimbolj odprte, pa tudi to, da so dolžne nuditi vsem, ki to želijo, poleg leposlovne tudi poljudnoznanstveno, znanstveno in drugo strokovno literaturo.«

Kdaj je Študijska knjižnica prenehala biti samo študijska?

»To je prinesel razvoj oziroma izvajanje zakona o knjižnicah. V Novem mestu se je tako ljudska knjižnica, ki je prej delovala v okviru ljudskoprosvetne dejavnosti, priključila Študijski knjižnici in postala njen samostojni oddelek. Takrat je Študijska knjižnica prenehala z delom v prvotnem smislu, postala oddelek v bistvu nove splošno izobraževalne knjižnice, tej pa je bilo naloženo, da prevzame matično knjižničarsko službo za vso občino. Tako je tudi danes, s tem da je študijski oddelek še nadalje namenjen predvsem poglobljenemu oziroma znanstveno raziskovalnemu delu.

Ime Študijska knjižnica Mirana Jarca je ostalo predvsem iz spoštovanja do te pridobitve, pa tudi zato, ker si je knjižnica z gradivom, ki ga hrani, pridobila sloves daleč naokrog. To dejstvo pa ni zanemarljivo, saj navsezadnje govorimo tudi o pokrajini, ki je bila dolgo nerazvita in neupoštevana.

V okviru naše knjižnice deluje tudi leta 1964 ustanovljena pionirska knjižnica in od leta 1978 še takrat ustanovljena potujoča knjižnica, ki oskrbuje s knjigami okoli 25.000 prebivalcev in je nepogrešljiva sestavina knjižnične mreže v novomeški občini.«

Kaj vse premore ustanova, ki jo vodite?

»Okoli 200.000 knjig in 150.000 enot posebnega gradiva, če odgovorim na kratko. Zdi pa se, da moram vendarle povedati kaj več.

Študijska knjižnica hrani vrsto knjig, ki jih šteje za posebne dragocenosti. Taki so, denimo, vsi trije primerki Prešernovih Poezij (z akrostihom v Magistralu, brez akrostiha in izvod s tiskarskimi napakami), Dalmatinova Biblija, Valvasorjeva dela, stare slovnice raznih avtorjev, knjige Janeza Svetokriškega, od imen pa naj navedem še Linhart, Vodnika, Ciglerja. Poleg tega je še nekaj redkosti, na katere je knjižnica še posebej ponosna. To je nekaj inkunabul, srednjeveški rokopis in drugo.

Zelo bogata je rokopisna zbirka. Imamo veliko rokopisov iz zapuščine Mirana Jarca (rokopise tega moža smo še posebej prizadevno zbirali, kar je razumljivo), potem so tu vsi rokopisi knjižnih del sodobnega pisatelja Pavleta Zidarja, hranimo zapisnike Kettejeve novomeške Zadruga, Levstikova pisma novomeškemu tiskarju Krajcu pa Kersnikove, Cankarjeve, Župančičeve, Vodnikove, Prežihove, Goliove, Podbevškove rokopise, nekaj je tudi Trdine. Zbirka je obsežna, zato je težko naštetati vsa imena ljudi, katerih rokopise smo v dolgih letih pridobili.«

Takih zbirk, kot je rokopisna, ima knjižnica več. Katere so še?

»Najbrž bi bilo odveč podrobneje pripovedovati o vsem, kar šteje za posebno knjižnično gradivo, zato o tem bolj na kratko. Študijska knjižnica je od začetka in potem vseskozi zbirala tudi fotografije, muzikalije, razglednice, partizanski tisk, grafike (npr. ekslibrise, knjižne ilustracije, podobice), drobni tisk (prospekte, kataloge, letake, plakate) pa tudi umetniške slike — portrete znamenitih kulturnih delavcev (pr. Vavpotičev portret Slavka Gruma, Jakčev portret Mirana Jarca).«

Na enem od knjižničnih hodnikov so posmrtna maske znamenitih Slovencev.

»Da, kar lepo število jih imamo. To so posmrtna maske pisateljev Ivana Cankarja, Prežihovega Voranca in Ivana Pri-

ateljja, pesnikov Simona Gregorčiča in Otona Župančiča, skladatelja Marjana Kozine, slikarja Ivana Vavpotiča in arhitekta Jožeta Plečnika.«

Kaj obsega zbiralno območje Študijske knjižnice?

»To je Dolenjska v njenih geografskih mejah. Drugače povedano, to območje se razteza od Kočevja in Ribnice na zahodu do Sotle in meja brežiške občine na vzhodu, od Ljubljane in Save na severu in do Kolpe na jugu.«

Je moč po vseh teh letih še pričakovati, da je na tem dokaj obširnem območju še kaj, kar bi knjižnica rada pridobila?

»Morda je še kaj zanimivega, upanja pa ni veliko. Kolikor se

je dalo dobiti, je knjižnica pridobila, ko jo je še vodil neutrudni Bogo Komelj. Njemu, njegovi izjemni marljivosti in posluhu za zbiranje pa gre tudi glavna hvala za vse, kar knjižnica danes premore in s čimer se ponaša. Opravil je veliko pionirsko delo, ki ga ne bo moč nikoli dovolj dobro oceniti.

Seveda bi en sam človek težko zmožol tolikšno delo, zato je treba omeniti še vse tiste, ki so Bogu Komelju pomagali vleči voz knjižničarstva od prvih let dalje. To so bili Milan Dodič, Neli Serajnik, Neli Koštial, Viki Kulovec in Roža Fuis, ki so s svojim prizadevanjem ustvarili tudi solidno podlago za razvoj študijske knjižnice.

Včasih je slišati, da je komaj moč verjeti, da tako velika in daleč naokoli sloveča Študij-

ska knjižnica Mirana Jarca še vedno deluje v prostorih, ki ne ustrezajo tej dejavnosti.

»Res je že kaka tri desetletja v nekdanji Kresiji, ki so jo preuredili po načrtih arhitekta Mušiča, zaseda pa še stavbo poleg nje. Prostorskega razkošja ni, vse prej kot kaj takega, saj sta obe stavbi tako rekoč natrpani s knjižničnim gradivom. Morali bi ju temeljito preurediti, pridobiti pa še kak prostor. Neophoden je prizidek, kjer bi tekla dejavnost za odrasle bralce in kjer bi bile vse knjige na voljo po prostem pristopu. Če ne bo vsaj tega, knjižnica ne bo mogla opravljati nalog, ki jih bi ju zahtevala splošen družbeni razvoj, še posebej pa narekujejo potrebe posodobljenega šolstva. Pričakujemo, da bomo prišli vsaj do prizidka, če že na novo gradnjo ne kaže računati.« I. ZORAN

KNJIŽNIČARSTVO

Jožica Teppey

Luknje na knjižnih policah

Občinska matična knjižnica praznuje letos 40. obletnico obstoja. Ob začetku javne izposoje februarja 1946 je bilo bralcem na voljo le 342 knjig. Več jih niso mogli zbrati, ker so bile med vojno uničene.

Knjižnico je tedaj prevzela Savica Zorko in jo vodila 21 let, do upokojitve. Prvo leto je izposodila 630 knjig 120 obiskovalcem. Knjižnica se je nato večkrat selila in od 1980 dalje ima zelo lepe prostore v zgradbi Doma učencev. Do 1990 ne bo stiske, takrat pa bo že premajhna, čeprav kupujejo precej manj literature, kot bi je morali in potrebovali, da bralci ne bi odhajali praznih rok.

Zaloga na knjižnih policah šteje trenutno 33.947 zvezkov. Lani so izposodili 25 tisoč knjig 65 tisoč izposojevalcem. Rednih članov je nekaj nad 2 tisoč. Letna članarina za odrasle je 300 din za učence, študente in dijake pa 150 din. Na novo so vpeljali družinsko članarino in znaša 500 din.

Med člani je 900 osnovnošolcev in okoli 100 študentov. Število odraslih bralcev se povečuje, odkar so knjige dražje in jih ne morejo več kupovati. Veliko bralcev se po večletnem premoru znova vrača. Med njimi so predvsem mladi starši, ki ne utegnejo brati, dokler si gradijo hiše, urejajo stanovanje in dokler otroci vsaj malo ne odrastejo. Med stalnimi bralci je tudi nekaj takih, ki hodijo v

knjižnico štiri desetletja, nekateri celo od prvega dneva.

Lani so v brežiški knjižnici izposodili 53 odst. leposlovnih, 45 odst. poljudnoznanstvenih knjig in 2 odst. revij in časopisov. Zadnje čase narašča zanimanje za poučno, poljudnoznanstveno literaturo, za spomine, zgodovinska dela, za revije in časopise, od dnevnikov in tednikov do Naših razgledov, Jane, Svijeta in Ročnih del. Za Novo revijo je vsakič dolga vrsta.

V občinski matični knjižnici so trenutno zaposlene tri delavke. Nujno bi potrebovale kadrovsko okrepitev, predvsem za knjižno in knjižnično vzgojo, za srečanja z literati in za druge oblike približevanja knjige bralcem. Za izposojno prav tako ne izpolnjujejo normativa, ta je od 10.000 do 12.000 knjig na delavko, pri njih pa tri delavke izposodijo 65 tisoč knjig na leto.

Tudi knjižna zaloga je premajhna. Normativ zahteva dve knjigi na prebivalca, v Brežicah pa imajo le 1,38 knjige na občana. Če knjižnica zahtev ne bo izpolnila, bo izgubila status matične knjižnice. To vlogo bi v tem primeru prevzela neka druga, bolje izpopolnjena ustanova v Celju ali Novem mestu. Brežiška knjižnica je delovna enota Zavoda za kulturo, ker je za samostojnost kadrovske prešibka.

Matično knjižnico v Brežicah vodi Mija Šebek, ki se zaveda, da bi bile knjižnice potrebne v vseh večjih središčih krajevnih skupnosti: v Cerkljah, Artičah, na Bizeljskem in Veliki Dolini. Zanje so pred leti imeli potujočo knjižnico, a je zaradi težav z izposojevalci ta dejavnost zamrla. Zataknilo se je pri denarju. Ljudi, ki so na začetku pokazali voljo in delali brezplačno, bi za dlje časa lahko zadržali samo za plačilo.

Po mnenju Šebekove bi bil za take kraje najboljša rešitev bibliobus, ki ga v Posavju še nimajo, vendar zelo dvomi, da bi si ga lahko kmalu privoščili. Potrebovali bi denar za avto, za knjižno zalogo in za šoferja knjižničarja.

Upravnica je v razgovoru dodala, da ima njihova knjižnica od 1981 izposojevališče v Pišecah. Na policah imajo 1300 knjig. Zalogo sproti dopolnjujejo. Knjižnica je odprta eno uro v tednu, kar je gotovo premalo, zato razmišljajo, da bi izposoji namenili več časa. Toda iz Brežic se ne morejo voziti tja in jim nuditi pomoč, ker jih je premalo, zato iščejo drugačne možnosti. Drugo izposojevališče je v Domu upokojeencev. Tam je kovček z 80 knjigami. Zamenjajo jih, ko jih preberejo, in pri tem upoštevajo želje, starost in zdravstveno stanje bralcev.

Vsebinsko dober izbor knjig ima knjižnica Prosvetnega društva v Dobovi. Do zdaj so bile te knjige zelo slabo uskladiščene, zato so jih dali v osnovno šolo, nekaj na višjo, nekaj na nižjo stopnjo. Staršem jih prinašajo učenci. Šebekova je povedala, da imajo v Dobovi nad 3000 knjig in da so dobro ohranjene. Žal, nimajo prostora, v katerem bi uredili knjižnico s prostim pristopom in knjige približali bralcem. Izposojajo jih po pultnem sistemu, ki ima to slabost, da se ne znajdeti ne bralec ne knjižničar.

V Brežicah knjižničarke same popravljajo knjige in jih zavijajo v prozorno folijo, da ohranijo njihovo estetsko podobo in jim podaljšajo življenjsko dobo. Letno zavijejo okoli dva tisoč novih knjig in previjejo tisoč starih. Pri njih doživlja vsaka knjiga po sto izposoj. Zadržna leta se delavke v knjižnici pritožujejo nad slabo vezavo in nad tem, da knjigovezom ni do tega, da bi jih prevezali. Sicer pa svojega knjigoveza sploh nimajo, zato si pomagajo, kot vedo in znajo. Revije na primer samo prevežejo s trakom, da ohranijo letnike skupaj, knjige pa po možnosti same prevežejo.

Ivan Škofljanec

KADAR SREDI POLJA

Kadar sredi polja
usahne drevo...
listje mu odpade,
straši v nebo...

Kadar sredi polja
usahne drevo...
mesec se mu smeje,
sonce žge močno...

NJENE OČI

Njene oči
se rosijo,
dokler krasijo
si oltar...

Njene oči
se iskrijo,
preden izgubijo
svoj čar...

Njene oči
se rosijo
in razplamtijo
v požar....

Janez Pungartnik

KRIŽANI

Daš mi tisoč src
podkovanih
z viharji
z blaznostjo
s krvjo
Daš mi
tisoč parov
oči
da z njimi
grem na pot
proti tebi!
proti sebi!
proti obalam
in pustinjam!
Ne ne bom molil
ne bom klet
jaz bom samo
šel
in šel
Z zakladi
proti revnim
s kruhom
proti lačnim
z vinom
proti žejnim

nekega dne
nekega dne

Evgen Cestnik

POMLADNA

Pomlad. Zelena breze v tihih gajih,
srebrne vrbe nad zrcalom yod,
nebo nad polji v radostnih sijajih,
šrkjanček dviga se v sinji svod.

Nekje v dobravi kukavica poje,
na hribčku sanja v soncu tiha vas,
spomin objema daljne griče moje,
mladost utonila je v drveči čas.

In kot nekdanj šume dobrave naše
in v soncu rahlo poje hrastov gozd,
zeleni Jurij, glej, na vrancu jaše,
pomladno pesem poje črni drozd.

V srcu čutim davni sprev pomladi,
čez polja poje mi v daljavi zvon,
zasanjan mir v cvetoči je livadi,
večerno sonce tone v svoj zaton.

PRED ZIMO

Nad polji sanja pust jesenski dan,
nebo zakrili temni so oblaki,
v svinah težkih se gube koraki,
nad gozdom v meglo tone jata vran.

V poljani veter divje se igra,
pleščoč v zraku zlato listje pada,
umrla s cvetjem je poslednja nada
iz gozda v noč se burja krohota.

Pod nebom mračnim kličejo žerjavi,
bežeč pred zimo v tople južne kraje,
samotne breze hladna sapa maje
in mir jesenski vlada na planjavi.

V srcu se budijo davne sanje...
Bom še učakal tople dni pomladne,
na soncu grel si stare ude hladne
poprej, ko utonil bom v poslednje spanje?

Marjanca Kočevar

PESEM

V arabeski
davna
motrim
medsrčne ožine

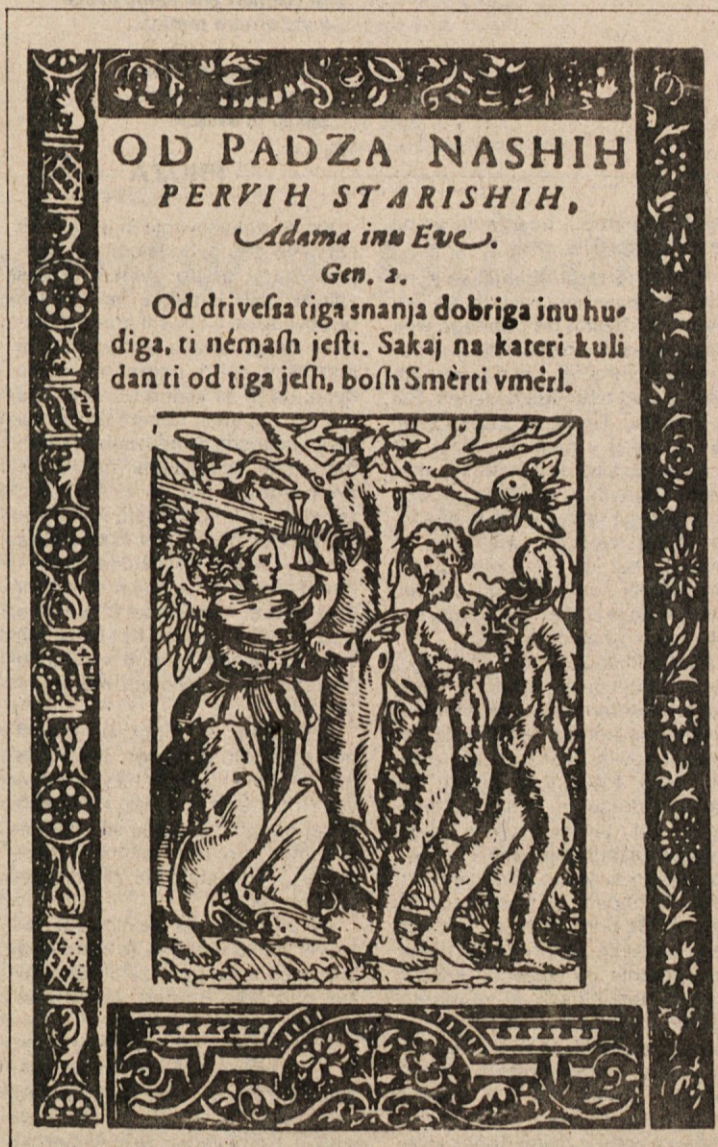
Alter ego
pelerinsko razplahutan
v
zrcu bivanja
v
krnico prisojno
položen
domenek
z eno samo kretnjo
uročen
v triptih osenčja

Nič drugega
kot odsev
svetlobnega obrata
in eho ega
in
konica prisotnosti

PESEM

Okus vode v ustih
davne
s potopljenimi kralji
in belimi gradovi
sljudasta leta
in sladkobni vonji mušic
klinopis kamenja
in ribjih srči
me strah pretresa
ko se plazijo vsi ti vonji
mrtvih in živih rib
živih in mrtvih ribičev
O gladina vode
o sladkoba prozorna
o nagnjeni breg nad reko
k tebi romam na veke
glinasta statva
okarina
z rojstvom v mivko odvržena

Stopinja izumrle živali
me tolaži
pred peščeno samotno
pravetrov

Stran iz TA CELIGA CATEHISMVSA iz leta 1584.

Trubarjev pečatnik

Severin Šali

NA SREČANJU

Na jubilejнем srečanju
davnih spominov
te nisem videl —
hiša
mojega otroštva.
Prišle so poljane,
skale in gozd za vasjo,
in veter,
ki je takrat
šumel v borovcih.
Prišlo je znamenje
ob poti na grič,
in stari mlin
in žuborenje potoka
in lastovke
izpod slemena
in pašnik, in davni
pastirski ognji
so srečanje obsijali.
Prišli so umrli
vaščani pa pravljice
polja in somračne hoste.
Prišel je rosní svet
mojega jutra,
prišla živa meja
s šipkom in ptiči.
Le nje nisem zagledal —
hiše mojega
otročtva —
preveč je skrita
pod naplavinami časa.
Še sebe
sem zagledal
komaj po srečanju:
z mlinčkom in barčico
ob potoku.
In samo sonce
mi je cvetelo v očeh...

Ivan Zoran

PRED PRAZNIKOM

Prognoze so odlične:
vedro in sončno bo,
skoraj tak dan,
da ga namazal bi
na kruh.

Meščani izobešajo zastave
in bolj na vidnem mestu
slike slavnih mož.
Na trgu, kjer bo govor,
množica in vse ostalo,
je že postavljen oder.
Hripavi zvočniki na voglih hiš
ustavljajo mimoidoče,
nezainteresirani gredo
molče naprej.

Odravam se po mestu, gor in dol,
spočit, lahak, razposajen
kot tisti neposlušni zmaj,
ki ga otroci
na dolgi dolgi vrvcí drže.

Jani Bevk

ZADNJA OAZA

Ko boš umrla
ko boš ti umrla
bodo peli drugačne pesmi
drugačni zvonovi

Starec je govoril o smrti
smešni brezzobi boginji
veskozi od rojstva prisotni
in njenem ugrizu, ki se bliža

V ogledalu se poraja pošast
Si smeš pričarati upanje
ko drsiš bolečini nasproti
V lovu, pokopališču in zadnji oazi

Ko umreva, ko midva umreva
bodo peli drugačne pesmi
drugačni zvonovi, drugačni smrti
Ali pa se motim na celi črti

Jasna Ignjatič

PESEM

Ko ti spokojnost ubeži,
ko vera usiha,
tedaj
v praznem praznuješ.

Ko le s seboj beseduješ
in še upanje žrtvuješ,
tedaj
gluha tišina zajoče.

LEDENA PEKOČINA

Zalomljena sreča
v polnočni nič.
Odsev prihodnosti,
počasno zapiranje
v okroglo temo.
Vžigalice kres,
fosforna smrt
peče v ledeni oklep.

Povabljena,
jarka svetlost,
v moj iglu!

Avgust Gregorčič

ČE VEŠ ŽE TO

Če veš,
kako boli,
ko se zvečer
nebo brez zvezd
nad vas spusti,
ko me nemir
ne izpusti
s prašnih cest...

Če veš,
kako boli,
ko vse še spi,
le sij oči
iz davnih dni
me ne pusti,
da ležem v noč...

Če veš že to,
potem,
potem nazaj mi daj nebo
in zvezd sijaj
iz davnih dni...

Maja Malavašič

VARLJIVOST

Kot čebelolisto
mače uho
se naslajaš
v svoji mladosti.
Privabljaš
in predajaš
se v vetru
čebeli,
ki v igri slučajja
le bežno počine
na tvojem
vabečem cvetu.

Asta Malavašič

NOVEMBRŠKE BALADE

Gre po polju
siva žena,
čez obzorje
stkan je prt,
iz meglice,
ki se vleče
kakor dim
za stenjem sveče,
gre ob njivi
starec strt,
težka zemlja
ga ljubkuje.

Kje so roke,
ki težaško
so drobile
težke grude?
Zdaj nemoč le
v trudne ude
starcu gadje
rane kljuje,
s krili vran
se razpeljuje
onkraj njive
v mraku smrt.

Zamolčana

Od izida antologije *Pesmi dolenjske dežele*, ki jo je uredil Janez Menart, izdalpa *Dolenjski list*, je minilo že več kot leto dni in pričakovani bi, da bo v tem času iz slovenske javnosti odpel ves odmev, ki bi ga takšno založniško dejanje nedvomno moralo zbuditi iz več razlogov. Med drugim gre za prvo slovensko pokrajinsko pesniško antologijo, za predstavitev 72 pesnikov iz generacij več ko 200-letnega obdobja, za biografsko in drugo podatkovno osnovo, za prebujanje založništva v kulturno precej omtvičeni pokrajini itd., itd.

Vendar, razen nekaj osamljenih glasov, pravega odmeva ni bilo. Kot da knjige takšne vrste izhajajo vsak drug dan, kot da imamo Slovenci na pretek antologij ali kot da je takšno knjigo pripraviti mala stvar.

Na Dolenjskem listu se kot založniki lahko pohvalimo, da smo te dni oddali zadnje izvode antologije in je torej pošla vsa naklada. Tudi bralci so, kot nam je znano, antologijo sprejeli dobro. V Delovih Književnih listih je bilo v rubriki izbrana pesem ponatisnjenih več pesmi, ki so, vsaj nekateri, v knjižni obliki prvič zagledale beli dan v antologiji. Koroški Slovenci so lahko prebrali v Našem tedniku obsežen zapis o dolenjski antologiji izpod peresa Pavleta Zidarja, na sončni strani Alppaje bil obsežen le kritičen in študiozen zapis Milčka Komelja v *Sodobnosti*, drugim se ni zdelo vredno zabeležiti dogodek, ustrežno njegovemu pomenu in teži.

Pač, še en odmev je bil, morda najbolj značilen za podkrepitev molka, ki je *Pesmi dolenjske dežele* zajel. V *Mladini* je recenzent skrajno posmehljivo in omalovažujoče napisal nekaj miselnih prebliskov, ki jih je kronal s trditvijo, da predstavlja izid *Pesmi dolenjske dežele* antikulturalni dogodek leta.

Če ni že sama taka misel antikulturalna, pa je gotovo značilna za naše razmere. En vrtniček je za ene rožice, vse drugo so koprive, ki jih vrlivrtičkarji nočejo videti ali pa jih izruvajo in vržejo za plot.

MILAN MARKELJ

Gradivo za dolenski biografski leksikon (16.)

KARAMAN ZORA roj. VALES biologinja

R. 15. apr. 1967 v Bujah, u. 10. dec. 1974 v Ljubljani, pok. v Skopju. Študirala na novomeški gimnaziji. Bila redna profesorica na skopski univerzi. — 225 let, str. 392. Naša žena 1973 št. 2, str. 23 — slika. Smrtni datum: podatek njene sestre Nade Andoljšek sodniku v p. Leonu Korošču.

KARDELJ EDVARD politik in državnik

R. 27. jan. 1910 v Ljubljani, u. 10. febr. 1979 prav tam. Soustanovitelj Osvobodilne fronte Slovenije in podpredsednik njenega Izvršnega odbora. — Enciklopedija Leksikografskog zavoda IV, str. 128 — slika.

KARDELJ JANEZ partizanski gledališnik

R. 24. jun. 1914 v Ljubljani (Edvardov brat), padel verjetno 18. avg. 1942 nad Starim Logom na Kočevskem. 1942 organiziral pod Rogom samostojno igralsko skupino Agittheater. SGL, str. 275.

KARLOVŠEK JOŽE etnograf, Trdinov nagrajenec

R. 12. febr. 1900 v Šmarjeti, u. 22. okt. 1963 v Domžalah. Leta 1960 prejel Trdinovo nagrado. — 225 let, str. 361. Občinski poročevalec (Domžale) 20. dec. 1973 št. 11, str. 13 — slika.

KARLOVŠEK MIRA igralka

R. 22. nov. 1875 v Šmarjeti, u. 10. febr. 1957 v Celju. Kot amaterka nastopala v Celju. — SGL, str. 277.

KASESNIK PALMIRA šolnica in družbenopolitična delavka

R. 23. marca 1917 v Ljubljani, u. 28. nov. 1977 v Šempetru pri Novi Gorici, pok. v Ljubljani. Bila je ravnateljica novomeške gimnazije od 1946 do 1965 in si pridobila veliko zaslug za razvoj te ustanove. — DL 8. dec. 1977 št. 47, str. 4 — slika (vendar z napačnim podatkom, da je umrla v Ljubljani).

KASPRET ANTON zgodovinar

R. 22. apr. 1850 v Lesničnem pri Pilštanju, u. 27. okt. 1920 v Črni pri Prevaljah. Dve leti študiral na novomeški gimnaziji. — SBL I, str. 430. 225 let, str. 361.

KASTELEC MATIJA pisatelj in leksikograf

R. 24. jan. 1620 v Kilovčah na Notranjskem, u. 19. jun. 1688 v Novem mestu. — SBL I, str. 431.

KASTELIC LOJZE šolnik, Trdinov nagrajenec

R. 22. junija 1909 v Novem mestu, u. 1. marca 1985 prav tam. Učiteljeval v Beli cerkvi in Mirni peči, bil načelnik za prosveto in kulturo, šolski nadzornik in direktor Zavoda za kulturno dejavnost v Novem mestu. — DL 7. marca 1985 št. 10, str. 7 — slika. Rojstni podatki: tov. Jelka Kastelic, učit. v pokoju.

KASTELIC-SMOLA JANJA pisateljica

R. 28. avg. 1940 v Sabočevem pri Borovnici. Živi v Novem mestu. — Osebni podatki. Kmečki glas 23. febr. 1972 št. 8, str. 22 — slika.

KASTELIC JOŽE pesnik, kritik, klasični filolog in umetn. zgodovinar ter arheolog

R. 18. avg. 1913 v Šentvidu pri Stični. — Jugoslovanski književni leksikon, str. 206. ZSS VI, str. 424 — slika. Univerza III, str. 66 (bibliografija).

KASTELIC JOŽEF misijonar in publicist

R. 23. dec. 1898 v Šmihelu pri Žužemberku, u. 8. marca 1940 na Aconcagui v Južni Ameriki. — Šematizmi ljublj. škofije 1935, 1944, str. 132.

KASTELIC MIHA pesnik in urednik Čebelice

R. 1. sept. 1796 v Gor. vasi pri Stični, u. 22. okt. 1868 v Ljubljani. — SBL I, str. 432. ZSS II, str. 67 — slika.

KAVČIČ JAKOB pravnik

R. 26. apr. 1851 na Gor. Vrsniku pri Žireh, u. 21. febr. 1923 v Ljubljani. 1905—1911 bil predsednik okrožnega sodišča v Novem mestu. — SBL I, str. 437.

KAVČIČ RAJKO kemik

R. 3. sept. 1915 v Vodicah nad Ljubljano, u. 2. nov. 1976 v Ljubljani. Študiral na novomeški gimnaziji 1927—1933. Bil redni profesor za anorgansko kemijo na ljubljanski univerzi. — 225 let, str. 362. Nova proizvodnja XXVIII/1977 št. 1/2, str. 52 — slika.

KAVČIČ RUDOLF projektant

R. 15. apr. 1885 v Ljubljani. Sodeloval pri gradnji prog Zidani most—Litija, Novo mesto—Bubnjarci, Šentjanž—Sevnica. — SBL I, str. 439.

KAVŠEK SLAVKO organizator pomorskega šolstva

R. 2. marca 1912 v Divači. V gimnazijo hodil v Novo mesto in Kočevju ter tam maturiral. — Prim SBL 8. sn., str. 31.

KEBER JANEZ jezikoslovec

R. 27. marca 1943 v Budni vasi pri Šentjanžu. Maturiral na novomeški gimnaziji. — Biografije in bibliografije, str. 138.

KEK JOŽEF nabožni pisatelj in leksikograf

R. 29. jan. 1796 v Stični, u. 6. junija 1855 v Ljubljani. — SBL I, str. 441.

KELEMINA JAKOB jezikoslovec in etnograf

R. 19. jul. 1882 v Brebrovniku pri Ormožu, u. 14. maja 1957 v Ljubljani. 1911—1919 profesor na novomeški gimnaziji. — SBL I, str. 442. 225 let, str. 328 (napačna letnica smrti). Univerza II, str. 20.

KEMP(F) (KEMPH, KEMPHT) NIKOLAJ teološki pisatelj

R. 1397 v Strassburgu v Alzaciji, u. 20. nov. 1497 v Gamingu. 1462—1467 bil prior v Pleterjah. — SBL I, str. 442.

KENDA JOSIP glasbenik

R. 5. marca 1880 v Ajdovščini, u. 26. febr. 1941 v Ljubljani. Maturiral na novomeški gimnaziji in kot notar služboval tudi na Dolenjskem. — OEBl III, str. 293. Prim SBL 8. sn., str. 34 (z napačnim smrtnim dnevom: 29. febr.). Trobina, str. 140.

KENDA ROBERT šolnik

R. 31. maja 1878 v Ajdovščini, u. ? (Leta 1935 še živel v Mariboru.) Maturiral na novomeški gimnaziji. — SBL I, str. 443. Preporodovci proti Avstriji, str. 192 (napačen podatek, da je umrl 1928 v Mariboru). Prim SBL 8. sn., str. 35.

KEPA MICA pesnica

R. 1874 na Dvoru pri Bogenšperku, u. 1948 v Ljubljani. — KLS II, str. 261.

KERČON JOŽEF nabožni pisatelj

R. 27. apr. 1821 v Šmarju pri Ljubljani, u. 3. okt. 1903 v Predosljah. — SBL I, str. 443.

KERIN MILKA narodna herojinja

R. 1. jan. 1923 v Vel. Podlogu pri Krškem, padla kot partizanka 31. jul. 1944 v Ljubnem v Savinjski dolini. — Vojna enciklopedija IV, str. 428 — slika.

KERN IVAN kontraadmiral

R. 1989 v Žužemberku. Udeleženec NOV. Po vojni upokojen kot kontraadmiral. — Naša obramba 1971 št. 11, str. 37, št. 6, str. 38 — slika.

KERSNIČ LOJZE gospodarstvenik

R. 10. okt. 1912 v Hrovači. — Ko je ko (1970), str. 456.

KERSNIK ALOJZIJA (SLAVA) medvojna aktivistka in kronistka NOB

R. 25. avg. 1894 na Brdu pri Lukovici kot zadnji otrok pisatelja Janka Kersnika, u. 25. avg. 1977 v Kamniku, pok. na Brdu. Med zadnjo vojno se kot izgnanka zatekla k sestri Maši v Dol. Toplice, bila aktivistka narodnoosvobodilnega gibanja in je pisala dnevnik o grozotah tistega časa. — Slovenke v narodnoosvobodilnem boju II, str. 322. Jana 5. maja 1976, str. 28 — slika. J. Jarc: Partizanski Rog, 1977, str. 372. Za življenjske podatke se zahvaljujem predm. učit. Marjani Potočnik v Novem mestu, nečakinja Slavke Kersnik.

KERŠEVAN IDA (MARIJA AMABILIS) redovnica

R. 22. febr. 1909 v Štanjetlu na Krasu. Osnovno šolo obiskovala v Šmihelu pri Novem mestu. 1973—1981 bila provincial Kongregacije sester Notre dame za Slovenijo. — Prim SBL 8. sn., str. 38.

KERŽE FRANK pisatelj in založnik

R. 2. febr. 1876 na Vinicah pri Sodražici, u. 24. okt. 1961 v Kaliforniji. — SBL I, str. 452. SlovIK 1963, str. 238 — slika. J. Petrič: Naši na tujih tleh, str. 418 (da je umrl v New Yorku).

KERŽIČ STANE kipar

R. 12. nov. 1918 na Cesti pri Dobrepoljah, u. 18. dec. 1969 v Ljubljani. — ELU IV, str. 678 (z napačno rojstno letnico 1920). Borec 1970, str. 73 — slika.

KESSLER ANA por. ŽUPANČIČ pesnikova žena

R. 3. avg. 1891 v Novem mestu, u. 14. febr. 1967 v Ljubljani. JIS XV/1969—70 št. 2, str. 43. E. Lovšin: Rod in mladost Otona Župančiča, str. 224, 177 — slika.

KESSLER JANKO prevajalec in pisatelj

R. 5. apr. 1874 v Šentjerneju, u. 17. marca 1926 v Ljubljani. — SGL, str. 282.

KESSLER MARIJA roj. TRENZ

R. 24. apr. 1860 v znani rodbini Trenzov z Draškovca pri Šentjerneju, u. 1. maja 1939 v Ljubljani. Leta 1906 se preselila z možem Alojzom Kesslerjem iz Novega mesta v Ljubljano. V njenem stanovanju so se shajali mladi umetniki Cankar, Župančič, Kristan, VI. Levstik, Anton Lajovic idr. Hči Ana (gl. zgoraj) se poročila z Otonom Župančičem, Vera s pesnikom Franom Albrechtom, hči Mici pa je bila nesojena Cankarjeva ljubezen. — Fr. Dobrovoljc: Cankarjev album 272, 273, 91 — slika. Jutro 2. maja 1939 št. 101, str. 3 (smrtni podatki).

KESSLER MICI por. ČOP Cankarjeva ljubezen

R. 12. maja 1890 v Novem mestu, u. 23. febr. 1962 v Ljubljani. Cankarjeva velika ljubezen. Ob misli nanjo je napisal dela: Novo življenje, Za križem, Pohujšanje. — Fr. Dobrovoljc, Cankarjev album, str. 272—273, 93 — slika.

KESSLER VERA g. ALBRECHT VERA

KETTE DRAGOTIN pesnik

R. 19. jan. 1876 na Premu na Notranjskem, u. 26. apr. 1899 v Ljubljani. Preživel kot dijak dve leti v Novem mestu in tu ustvaril ali pa vsaj dobil pobudo za svoje najlepše pesmi. — SBL I, str. 452.

KHIS(E)L HANS pospeševalec protest. književnosti

Bil deželni upravitelj na Kranjskem in lastnik Višnjje gore. Umrl. 1587. — SBL I, str. 454.

KIDRIČ BORIS — PETER revolucionar

R. 10. apr. 1912 na Dunaju, u. 11. apr. 1953 v Beogradu, pok. v Ljubljani. Od jeseni 1942 do pomladi 1943 ter od konca 1944 do osvoboditve komisar Glavnega štaba NOV in PO Slovenije. Sekretar IO OF in SNOS, vodja slovenske delegacije na II. zasedanju AVNOJ. — EJ V, str. 246 — slika. TV—15 X/1972 st. 15, str. 10 (o delu na Dolenjskem.)